

Kezdetek és elődök

A Soproni Városszépítő Egyesület és a Tanulmányi Erdőgazdaság Zrt. jogelődjeinek kapcsolata megelőzi az egyesület alapítását. 1277-ben IV. László kiváltságlevelet adományozott Sopron város lakóinak, és ezzel számos előjoggal ruházta fel őket. A kiváltságok a városkörnyéki erdők hasznosításához, illetve az erdő terményeinek gyűjtéséhez, hasznosításához is kötődtek. A közel hat évszázadon keresztül zajló városi haszonvételek a környékbeli erdőterületek jelentős átalakulását okozta. A 19. századra a természeti erőforrások olyan mértékben kimerültek, hogy az erdők termőképességének megőrzése érdekében szakszerű erdészeti beavatkozások váltak szükségessé, amelyeket az 1879. évi erdőtervény előírásai szabtak meg. Sopron város vezetése már évekkel korábban döntött arról, hogy saját szakszemélyzettel és anyagiakkal támogatva szepíti meg a városi polgárok által előszeretettel látogatott városi erdőket és kedvelt kirándulóhelyeket. Az 1874-ben kiírt erdőgondnoki pályázatra jelentkezve érkezett a városba Muck Endre. Muck meghatározó alakja volt korának. Mind szakmai munkájával, mind a közösségért vállalt feladataival kiemelkedett és kivívta kortársai megbecsülését. Az 1886-ban már főerdészként készített erdészeti üzemtervet, amelynek végrehajtása nemcsak az erdőgazdálkodásban, de az erdei kirándulóhelyek környékén is rendet és tisztaságot hozott.¹

A Soproni Városszépítő Egyesület működéséhez csatlakozó Muck Endre munkáját olyan, városukért odaadó polgárok is támogatták, mint Printz Ferenc, az Egyesület második elnöke, akinek hathatós közbenjárásával és a „városfejlesztő erők” összefogásával szépült a város.² A Printz és kortársai által vallott elvek, mint a természeti értékek megőrzése és azok védelmének elősegítése, ma is élnek. Azzal, hogy elősegítették a Soproni-hegység sétautakon való elérhetőségét és felüdülésre alkalmas helyeket alakítottak ki az erdőn, elindították azt a közel 150 éves törekvést, amely keretében a természet megismerése és saját környezetünk védelme érdekében együtt dolgoznak az városszépítők és az erdészeti szakemberek. Az eltökélt elődök közül Heimler Károly munkásságára és annak időtállóságára is emlékeznünk kell. A városszépítők elnökeként sikerült anyagi támogatást biztosítani a Sopron felett máig őrködő Károly-kilátó megépítéséhez. Az 1936-ban a kilátó átadásán elhangzó, kortársai törekvéseit is híven tükröző megnyitó beszéde örök érvényű gondolattal bír: „Az Isten adta természetet, a szőlészek-borászok, földművesek,

¹ Mollayné Madas Gabriella – Molnár Ákos – Tamás József: A Soproni-hegység erdőállományainak története, a TAEG Tanulmányi Erdőgazdaság Zrt. Sopron, 2011.

² Hárs József: Printz Ferenc (1844–1920), a Soproni Városszépítő Egyesület egykori elnöke. Soproni Szemle 49. (1995), 118–129.

1. kép. A Károly-kilátó, előtérben a „fotókerettel”

kézművesek, kereskedők által felépített településeket mutathatjuk meg barátainknak és vendégeinknek.” (1. kép)

A Soproni Parkerdő fejlődésekor a kirándulók először a városkörnyéki értékeket fedezték fel, ahol jó kilátás nyílt a városra vagy éppen friss vizet lehetett tölteni a kulacsba. A Deák-kútra elhelyezkedésénél fogva is mondhatnánk, hogy a Soproni Parkerdő „bölcsője”. Ez Sopron legrégebben ismert és emlegetett forrása, amely találkozóhelyként nemcsak a városiak, de a líceumi diákok szívéhez is hozzánőtt. Innen kapta nevét a „deákok kútja”. Mai arculatát 1922-ben kapta, amelynek megőrzésében az Evangélikus Líceum a mai napig kiveszi részét.

Erdőgazdaság a város szolgálatában

Az Erdőgazdaság 1951-ben történő létrehozásakor rögzített gazdasági-közjóléti-oktatási hármas cél a mai napig meghatározza a működését.³ A mai Tanulmányi Erdőgazdaság Zrt. is gazdálkodásával teremti meg annak alapjait, hogy a Soproni Parkerdőben messze-menőnkig ellássa és folyamatosan fejlessze közjóléti feladatait és biztosítsa az ismeretterjesztés, a természetközeli oktatás feltételeit. Ezeket a törekvéseket mutatják az Erdőgazdaság fenntartása alá tartozó létesítmények és a hozzájuk kötődő feladatok:

- Sopron a „kilátók városa”, ezt a kitüntető címet a határában található tíz kilátónak köszönheti.
- A Károly-magaslaton létesített Látogatóközpont a Soproni Parkerdő központjává vált, ahol a Kőhalmy Vadászati Múzeum és színvonalas erdei büfé is található.
- Számos történelmi és kulturális emlékhely őrzi a város és az erdő emlékeit.
- Fokozódó igény jelentkezik a piknikezés iránt, amelyre a forrásfoglalások és autóspihenők környéke, valamint további pihenőhelyek adnak lehetőséget.
- 369 km hosszú turistaút-hálózat – sétautak és tanösvények – biztosítja az erdők bejárhatóságát és a természet megismerését.
- Az erdei tornapálya, lovasutak, kerékpárutak és sífutópálya kiváló sportolási lehetőséget biztosítanak.

Látnivalók

Manapság sokan emlegetik Sopront a „kilátók városaként”, hiszen nincs még egy olyan hely Magyarországon, mint a Soproni Parkerdő, ahol viszonylag kis területen ilyen jelentős számú kilátóval találkozhat az erdőjáró. Az itteni kilátók és kilátópontok ma is az eredeti helyükön állnak, de a legtöbb mára teljesen megújult, új formát öltött. A kilátók közül a legismertebb és egyben a leglátogatottabb mára a város második jelképévé vált. A Károly-kilátó elődjét Romwalter Károly és fia építette 1876-ban. Az eredeti fakilátó állaga néhány évtized alatt leromlott, ezért a Soproni Városszépítő Egyesület kőkilátó építése mellett döntött, amely 1936-ban épült fel Winkler Oszkár tervei alapján. Napjainkban az Egyesület tulajdonában lévő kilátót a Tanulmányi Erdőgazdaság Zrt. üzemelteti. Az elmúlt években a Károly-kilátó és környéke a Soproni Parkerdő meghatározó helyévé vált. Az erdei játszótéren, ülőgarnitúrákon, erdei vendéglőn és a kilátóból elének táruló fenséges látványon túlmenően állandó kiállítások is megtekinthetők, amelyeken keresztül megismerhető a soproni erdők élővilága.⁴

A kirándulóhelyek közül a legismertebb és leglátogatottabb helyszín a Károly-kilátó és környéke, a Soproni Parkerdő központja. A kilátó a lábánál épült múzeummal együtt

³ *Mollayné Madas Gabriella – Molnár Ákos – Tamás József: A Soproni-hegység erdőállományainak története, a TAEG Tanulmányi Erdőgazdaság Zrt. Sopron, 2011.; Kárpáti László (szerk.: Soproni Tájvédelmi Körzet. Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatósága. Sopron, 2019.*

⁴ <https://taegrt.hu/soproni-parkerdo> (letöltve: 2020.06.28.)

2. kép. A Kőhalmy Vadászati Múzeum épülete

szépségével, természeti és kulturális értékeivel az országban egyedülálló élményt nyújt az ide látogatóknak. A múzeumot 2016. szeptember 30-án ünnepélyes keretek között adták át, majd 2017-ben elnyerte az Év Ökoturisztikai Látogatóközpontja címet.

A Vadászati Múzeum dr. Kőhalmy Tamás erdőmérnök, vadbiológus, a Soproni egyetem egyetemi tanára, a Vadgazdálkodási Intézet első igazgatójának nevét viseli (2. kép). Az épület földszintjén lévő erdei büfé mellett elsősorban a gyerekek érdeklődésére számító interaktív tárlatot láthatnak a látogatók a parkerdő állat- és növényvilágáról. Az emelet a vadászaté: itt látható a Kőhalmy-hagyaték. A kiállítás összeállításánál arra törekedtünk, hogy ne csak szakmai, hanem személyes is legyen, ezt a célt szolgálják a Professzor úr tárgyai, bútorai is, amelyeket a család adományozott a Múzeumnak. Mellette látható a vadászati és vadgazdálkodási tárlat képekkel, fotókkal, preparátumokkal; továbbá érintőképernyős számítógépek, kijelzők is segítik a tájékozódást. A pincszinten egy ötven négyzetméteres oktatóterem áll a látogatók rendelkezésére, ahol előadások és filmek megtekintése mellett a falakon különböző technikákkal elkészített plakátok mutatják be a Soproni Parkerdőt. A kiállítás anyagát úgy állítottuk össze, hogy a kisgyermekektől egészen az idősekig mindenki számára érdekes legyen. Az Erdőgazdaság arra törekszik, hogy a fiatalok természetszeretetre való nevelésében az eddigieknél is nagyobb szerepet vállaljon, ennek egyik bázisa a Kőhalmy Vadászati Múzeum. A Múzeum szom-

szédságában, 2017. májusától látogatható és használható az erdei élménypark, amely játészótéri elemeivel szintén a gyermekek számára készült. Az árnyas fák alatt helyet kapott egy csúszka-pálya és a mezítlás tanösvény, amely különleges élményt nyújt minden korosztálynak.

2018. március 29-től használhatják a Károly-magaslatra látogatók a Parkerdő legújabb jelzett útvonalát. A családokat is a természetbe csalogatja a Boszorkány meseösvény. A Károly-magaslati parkolót a Látogatóközponttal összekötő, járműforgalom elől elzárt útvonal mentén a nyolc állomásból álló, 900 méter hosszú meseösvény egészen az élményparkig vezeti a gyerekeket. A tanösvényen az első állomáson fellelhető térkép segítségével eredhetnek a gyerekek a helyi legendák és a boszorkányvilág nyomába. Az állomásokon pecséteket gyűjthetnek, az összegyűjtött pecsétek jutalmat érnek a Múzeumban. A meseösvényt Ábrahám Zsuzsanna óvodapedagógus ötlete alapján készítette az Erdőgazdaság. A meseösvényen a Kecse-patak boszorkánylegendája is megelevenedik, így a gyerekek a népszokások mellett a helyi legendákat is megismerik.

A Károly-magaslati parkolóból a Récényi úton nyugatnak haladva érhetjük el a Várhelyre vezető bekötőutat. A Várhely mint történelmi emlékhely bemutatására elődeink már több, mint egy évszázaddal ezelőtt megtették az első lépéseket. Ennek állít emléket Bella Lajos régész emlékműve, aki 1887-ben kezdte meg a várhelyi feltárásokat.⁵ A Soproni-hegység vaskori régészeti emlékeivel és a Hallstatt-kultúrával ismerkedhetnek meg a látogatók a 2018. júliusában átadott Sopron-Várhely Régészeti Örökségi Tanösvényt járva, amely a Récényi útról vezet a vaskori halomsírok mentén egészen a Várhelyen található földvárba. A Várhelyen feltárt leletegyüttes bemutatja, milyen lehetett az élet a korabeli magaslati településen. A temetkezési emlékek és tájtörténeti maradványok azt bizonyítják, hogy a Kr.e. 9–5. században a Duna-régió egy kimagasló közös, összefüggő kultúrához tartozott.

Mára az európai összetartozás jelképévé váltak az 1989-es sopronpusztai események. 1989. augusztus 19-én Sopron mellett több száz NDK-s állampolgár áttörte a „vasfüggöny” kapuját. A világraszóló esemény helyszínén a Tanulmányi Erdőgazdaság Zrt. a Páneurópai Piknik '89 Alapítvánnyal közösen emlékparkot alakított ki. Az emlékhely 2019-ben, az áttörés 30. évfordulóján látogatóközponttal gazdagodott, amelynek környezetét továbbra is az Erdőgazdaság gondozza. Ennek szomszédságában található a 2000-ben a Magyar Tudományos Akadémia alapításának 175. évfordulójára létesített Akadémiai Emlékerdő, ahol kislevelű hársfa ültetésével emlékeznek meg évről-évre az MTA alapításáról.⁶

Azoknak, akik kellemes erdei környezetben piknikezéssel kívánnak kikapcsolódni, a Sopronbánfalva felől megközelíthető Szalamandra-tavi pihenőhelyet, vagy a Görbehalom és Sopron közötti közút mellett található Brennberg-völgyi autópihenőt

⁵ Nováki Gyula: Bella Lajos emlékmű a Várhelyen. Soproni Szemle 12 (1958), 369–370.

⁶ https://taegrt.hu/wp-content/uploads/2018/09/taeg_leporello_paneuropai-piknik_2018.pdf (letöltve: 2020.06.28.)

ajánlja az Erdőgazdaság. Az előbbit 2013, az utóbbit 2016 nyarán újíttotta fel. A Soproni Parkerdő sokféle természeti értéke mellett forrásokban is bővelkedik. Napjainkban több mint 30 foglalt forrás vízával hűsíthetik magukat a kirándulók. Ezek jelentős része megfelelően kiépített, pihenésre, piknikezésre is alkalmas. A források és a hozzájuk tartozó pihenőhelyek, esőbeállók és más berendezések működtetése a folyamatos látogatottság és a rongálások miatt rendszeres karbantartást igényel.⁷

A Soproni Parkerdő 1970-es létrejöttét követően került kialakításra az ország első tanösvénye (1971), mely a Lővér szállótól indul, és a Deák-kút, majd a Károly-magaslati parkoló irányába halad (3. kép). Eléri a Hét bükkfát, a 2700 éves Hallstatt-kori temetőt, majd bevezet Európa egyik legmagasabb sáncrendszerével körülvett kora vaskori földvárba. Ott magasodik a Várhely-kilátó. Távolabb feltűnik a festői fekvésű Sopronbánfalva, ahol a 8600 m hosszú tanösvény véget ér.⁸ A tematikus tanösvények közül a legnyugatibb a Vadgazdálkodási és vadászati tanösvény, amely Soproni-hegység legmagasabb pontját a Magas-bércet érintve, 1,5 km hosszan 6 állomáson ismerteti meg a vadászat és vadgazdálkodás rejtjelmeit. Az interaktív információs táblák és a szakszerűen megépített berendezések érdekes, gazdag ismeretanyagot nyújtanak az ideérkező látogatóknak. Aki nem akar autóba ülni, annak ajánlható a Várasi sétaút, amely kialakításával igazán családbarát: padok és asztalok várják az idősebbeket, valamint pelenkázók és játszótér fogadja a kisgyermekes látogatókat. A fiatalok és a kalandvágyók éjszakai kivilágításban is gyönyörködhetnek a táj és az Ojtozi csata-emlékmű szépségében. Az erdei sportok kedvelőit szolgálják a több tíz kilométer hosszú jelölt lovasutak, a Vasfüggöny sífutópálya, downhill és MTB pályák. Az ország első erdei tornapályája is 1971 óta működik. Az Ojtozi-fasor és a Várasi sétaút közös szakaszán található pályát 2017 júniusára modern berendezések és eszközök elhelyezésével újíttotta fel az Erdőgazdaság.

A tanösvényekkel és ismeretterjesztő táblákkal jelzett kirándulóhelyek mellett nagy hangsúlyt fektet az Erdőgazdaság a környezeti nevelésre. 2016 ősze óta új keretek között működik az erdei iskolai oktatási program. A Károly-magaslati Ökoturisztikai Látogatóközpont megnyitásakor új központja lett az Erdőgazdaság oktatási tevékenységének is. A Látogatóközpont oktatóterme, a soproni erdők élővilágát bemutató kiállítás és a múzeum gyűjteménye együttesen oktatóközpontként működik, otthont adva a családi programoknak, iskolás csoportok látogatásának, szakmai rendezvényeknek, jeles napoknak és nyári táboroknak. Évente közel száz regisztrált csoport keresi fel az erdei iskolát, így több ezer óvodás, kisiskolás és többszáz család számára nyújt felejthetetlen emléket a soproni erdő. 2019-től az Országos Erdészeti Egyesület által minősítve, az erdei iskolai foglalkozások a Muck Endre Erdészeti Erdei Iskola keretében folytatódnak. Az iskola a helyi adottságokra építve végez egész évben az oktatási intézmények igényeihez és az Erdőgazdaság célkitűzéseire igazodó szakmai munkát.

⁷ https://taegrt.hu/wp-content/uploads/2018/09/taeg_leporello_forrasok_2018.pdf (letöltve: 2020.06.28.)

⁸ https://taegrt.hu/wp-content/uploads/2018/09/taeg_leporello_ciklamen_2018.pdf (letöltve: 2020.06.28.)

3. kép. Erdők napi rendezvény a Ciklámen tanösvény mentén

4. kép. Erdő Háza látványterv a Muck-on

Jövőbe tekintve

Az oktatás és ismeretterjesztés jövőbeli fejlesztésének egyik kiemelkedő lépése az Erdő Háza Ökoturisztikai Látogatóközpont megépítése, amely átadása 2020. évben várható (4. kép).⁹ A Muck-i egykori határőr őr közél két és fél hektáros területén látogatóközpont – vadaspark – erdei iskola hármass funkciójú épületegyüttes fog megvalósulni. Mivel a területhez közforgalmú aszfaltút vezet és a parkolási lehetőség adott, ezért a távolról érkezők vagy a buszos kirándulók fogadására és csoportos erdei iskolai foglalkozások megvalósítására is alkalmas a helyszín.

A Tanulmányi Erdőgazdaság Zrt. gazdasági tevékenysége mellett nagy hangsúlyt fektet az oktatás támogatására és a közcélú fejlesztések megvalósítására, amelyek közelebb hozzák az erdőt a városi emberhez. A közjóléti tevékenységek mozgatórugója, hogy a városkörnyéki erdők és a Soproni-hegyvidék tájai szervesen hozzátartoznak Sopron mindennapjaihoz, akár a helyi lakosok kikapcsolódását, akár az ide érkező turisták életre szóló élményeit tekintjük. A Tanulmányi Erdőgazdaság Zrt. és a Soproni Városszépítő Egyesület együttműködésének célja ma is az, mint a közös kezdetek idején: minél több ember számára elérhetővé és vonzóvá tenni a tájat, ami Sopron felett magasodik, a felüldülési lehetőségeket a kor elvárásai szerint biztosítani, gondozni és bemutatni a minket körülvevő természeti környezetet, hogy az a következő generációkat is szolgálni tudja majd.

⁹ <http://www.rabigeza.hu/hu/referenciak/37-erdo-haza-okoturisztikai-kozpont.html> (letöltve: 2020.06.28.)